

אבן קדש

לקט מתוך הספר
ב' כרכים על התורה
תהלים • מועדים

ג-3700 פנינים ב-2 הכרכים יחד

ויקהל פקודי

— גנין 37 36 —

חלק מהענינים שנידונו בספר

- 1588 חזו"א: ע"י 'גודל העונש' שקצבה התורה - נדע להכיר חומרת העבירה
- 1592 הדליקה מצויה - במקום שיש חילול שבת
- 1601 איך השתמשו בתכשיטים למשכן - הלא 'כלי שנעשה להדיוט' אין משתמשים לגבוה?
- 1605 מה הענין לעשות 'קונץ' - לטוות הצמר ע"ג העיזים
- יודע הי' בצלאל לצרף אותיות שנבראו בהם שמים וארץ - מה דרוש 'כח זה' למשכן?
- 1610 הואיל ו'הרכיבו' המשכן 'זמן רב' אחר הכנתו - היכן עמדו הכלים, במשך זמן זה?...
- 1614 מה הפירוש שבצלאל 'מסר נפשו' על המלאכה?
- 1615 הקנה האמצעי רמז לתורה - וששה קנים היוצאים ממנו, רמז לששה סדרי משנה
- 1616 הכהן הי' מביט בפני 'מביאי הקרבן' - ומודיע להם איזה פגם עליהם לתקן
- 1617 מדוע עשו לחם הפנים יחד עם כלי המשכן - והרי הוא נצרך רק אחר ג' חדשים?...
- 1637 ביציאת מצרים רק נביאים ראו את 'כבוד השכינה' - ולאחר העגל זכו לכך 'כל ישראל'...
- 1647

קחו מאתכם תרומה לה' (לה ה)

מהו מאתכם?

- א. א"ק, הנה 'מעשה הצדקה' אפשר לקיים בב' אופנים: א. שנותן מעצמו, ב. שכופה אחרים לתת*, וכאן אמרה תורה: שהיא רוצה רק את האופן הראשון.
- ב. עו"ל, 'מאתכם', שלא יתן המתנה בבהילות [באופן שאפשר שיתחרט], אלא בישוב הדעת, לאחר שישב אל לבו, ש'אינו עושה טובה לקב"ה', אלא 'ישמח עד מאד' שזכה לתת מממונו משכן לשכינה.

* ר"מ (מתנות עניים פ"י ה'): הכופה אחרים ליתן צדקה ומעשה אותן, שכרו גדול משכר הנותן.

■ גם אחר ש'גמר בלבו לתת תרומה' - עדיין צריך לפעול בנפשו 'תקחו את תרומת'

יש בנותן טעם להביא כאן - מה שסיפר הגאון רבי זלמן סורוצקין מעשה ששמע בעת לומדו בשיבת וואלוז'ין: פעם יצא מרן הגאון רבי חיים סלובייצקי צוק"ל למינסק, לשם הצלת ישיבת וואלוז'ין שהיתה שקועה בחובות גדולים. במינסק התגוררו שני גבאי ישיבת וואלוז'ין המופלגים בתורה, יראי ה' ונדיבי לב, ה"ה הרב ברוך זלדוביץ ז"ל והרב דובער פינס ז"ל, ומרן הגר"ח סר לבית ר' ברוך זלדוביץ וסיפר לו את מטרת בואו.

הסכום הדרוש היה די גדול, ור"ב זלדוביץ הבטיחו שהוא ישתדל בדבר, ובינתיים התאכסן הגר"ח בביתו ועסק שם בתורה. לאחר מספר ימים שאל מרן הגר"ח את מארחו כיצד מתקדמים מאמצי איסוף הכסף עבור הצלת הישיבה, וענה ר' ברוך שכבר יש בידו מחצית הסכום. שמח מרן הגר"ח מאד ושב לתלמודו.

עבר חודש מאז בואו למינסק, ושוב פנה הגר"ח לר' ברוך ושאלו על מצב העניינים. ענה לו ר' ברוך: ב"ה, ממש בימים אלו נמצא סוף סוף בידי כל הסכום. שמח מרן הגר"ח שמחה גדולה ויצא לוואלוז'ין ופרע את חובות הישיבה.

והנה, לאחר זמן קצר באו שני הנדיבים ממינסק, ר' ברוך זלדוביץ ור' דובער פינס, להתדיין לפני גאב"ד ור"מ וואלוז'ין. התובע היה ר' דובער פינס, שטען כי הוא שותף לר' ברוך בכל עסקיו, ועכשיו שהקרה ה' לפני שותפו עסק טוב ומוצלח שכזה - הצלת ישיבת וואלוז'ין, והוא נתן את כל הסכום מכיסו - הוא תובע ממנו את מחצית העסקו דהיינו, שיקבל ממנו חזרה את מחצית הסכום שהוציא מכיסו, על מנת שגם הוא, ר' דובער, יהיה שותף בהצלת הישיבה.

כאשר נודע למרן הגר"ח כי ר' ברוך שילם את כל הכסף מכיסו, תמה ושאלו: "אם כן, למה החזקת אותי בביתך יותר מחודש, ולא נתת לי מיד את כל הסכום?"

ענה לו ר' ברוך בפשטות: "וכי דבר קל הוא, להוציא מהכיס סכום גדול כזה? רבות עמלתי לכבוש את תאות הממון שבליבי לתת את מחצית הסכום, ואחר כך ניהלתי מלחמה פנימית עד אשר פעלתי בעצמי לתת גם את המחצית השניה". (ע"פ אונים לתורה, הועתק מדרשו).

ויצאו כל עדת בני ישראל (לה ט)

■ יצאו מלפני משה ב'פסיעה גסה' - הואיל ויצאו לדבר מצוה: [לתרומת המשכן]

א"ק, וכי מה בא זה ללמדנו [בוודאי אחר שגמר משה - יצאו?]

אלא דאיתא בגמ' (ברכות ו): היוצא מבית הכנסת אל יפסיע פסיעה גסה - אמנם לדבר מצוה שרי, וכן הוא גם בנפרד מרבו [שלא יפסיע פסיעה גסה] / אמנם כאן יצאו במהירות מלפני משה, וזה שאמר 'ויצאו' שהיתה 'ניכרת יציאתם' ולא יצאו במתינות [כדרך הנפרד מהרב] כשנפרדו משה, אלא יצאו במהירות ובחפזון, והוא כאמרם: שאם יוצא לדבר מצוה [להביא תרומת המשכן] מותר לצאת במהירות.

והמלאכה היתה דיים .. והותר (לו ז)

■ והמלאכה היתה דיים ... והותר - הרי זה חסרון, דנמצא שיש אנשים שלא השתמשו בתרומתם?

א"ק, לכאורה 'והותר' זה לא המצב הכי טוב, דנמצא שיש אנשים שתרמו, ולא השתמשו בתרומתם לבנית המקדש? אמנם יש לישב לפי מעשה המיוחס להגר"ח מוולאז'ין, וזה סיפור הדברים:

כפרי שהי' תורם קבוע לשיבה, הודיע למשולח ששוב איננו מוסיף לתרום, לפי שראה שמשתמשים בתרומתו לדברים שהיו פחותים בעיניו, [קנו בכסף של הישיבה סוסים להוביל המשולח מבית לבית, לאחר שהזקין ולא יכול להלך ברגליו]. ואמר הכפרי: לשיבה אני מוכן לתרום - אך לא לסוסים.

בא הגר"ח אצל הכפרי ואמר לו: שכל אחד כפי נדבת לבו, יזכה שתרומתו תהא ב'מקום טוב יותר': ומי שתורם 'בלא לב' תרומתו הולכת לסוסים - והתורם ב'נדבת לב', מהשמים יכווננו תרומתו לשיבה. [עד כאן המעשה].

וכך אפשר לומר גם כאן [בנדבת המשכן]: שהיו אנשים שלא רצו כלל לתרום, אך הי' להם 'לא נעים' שכולם תורמים ועקב כך אף הם תרמו, ונתנו 'בלא רצון', ותרומתם היא זאת שנשארה.

ויעש בצלאל את הארון (לו א)

■ מה הפירוש שבצלאל 'מסר נפשו' על המלאכה?

ופרש"י לפי שמסר נפשו על המלאכה יותר משאר החכמים. א"ק, מה הפירוש 'מסר נפשו', אפשר לומר שהי' ער בשעות מאוחרות [על 'התיכונן', כי 'עבודת מעשה המשכן' כשרה רק ביום], אך ניתן לומר ב'דרך מובחרת', כדלהלן:

דהנה גוף האדם, המשכן, העולם, ומעשה מרכבה - מכוונים זה כנגד זה, ובשעת 'מעשה המשכן' יש לכוון הכוונות המתאימות, וכן כתוב: 'יודע הי' בצלאל לצרף אותיות שנבראו בהם שמים וארץ', ולשם מה נתן לו ה' חכמה זו, אלא כדפרשנו [לה לא] שהי' צריך לידע מעשה בריאת העולם, לצורך כוונתיו במשכן.

ובודאי ככל שהמקום במשכן מקודש יותר - הוא כנגד מקום קדוש יותר בשמים, והנה כאשר עשה בצלאל את הארון, והתכוון הענין כנגדו בשמים, הרי הוא בגדר: ארבעה שנכנסו לפרדס, והוא בסכנה גדולה, לפיכך נקרא שמרו נפשו.

◀ **מאת אדנים** (לח כז)

תמה האבן עזרא: למה גבי כסף פירט משה - ואילו גבי זהב לא עשה כן?

אומר הגאון רבי משה שטרנבוך ש-א, בספר 'טעם ודעת': שהתורמים זהב לא ביקשו חשבון, כדרך העולם שהנדיבים [הגדולים] תורמים בעין יפה וסומכים על המקבלים, אך אלה המצטטים לתרום [ונותנים כסף ונחשת] הם אלה המבקשים חשבון.

◀ **מפתח פתוחי חתם קדש לה'** (לט ו)

■ ח'ת'ם - רמז לג' מפתחות שלא נמסרו לשליה

חסר כתיב, אומר הגר"א: רמז שאין פתיחת 'חתם' [חיה תחיה, מטר], אלא בידי הקב"ה.

והוא כנגד ג' מפתחות שהם בידו של הקב"ה (גמ' תענית ב), וזהו 'קדש לה'.

◀ **ויתנו את הפעמונים בתוך הרימונים** (לט כה)

יש ב' שיטות בצורת המעיל, האם המעיל הי' בשוליו למטה - סגור [כחלוק] או הי' מחולק לב' כנפות*.

*

יש ב' שיטות בביאור הפסוק: 'ויתנו את הפעמונים בתוך הרימונים', האם הי' הפעמון בתוך הרימון או שהי' תלוי בין ב' רימונים [וגם אופן זה נקרא שנתנו את הפעמונים בתוך [תלוי בין שתי] הרימונים] / וצ"ב דלפי השיטה השני' כך אפשר לומר הפוך שהיו הרימונים בתוך הפעמונים? ומתרצים: שהדבר נקבע לפי - 'מה תלו ראשון'.

* לשיטה שהי' מחולק לב' כנפות, שואלים מה עם ציצית.

◀ **ויכתבו עליו מכתב פיתוחי חתם** (לט ז)

■ מעלת הכתיבה ב'בן קמצר' - שלא נמחק שם הי' במהלך הכתיבה

אדמו"ר רא"מ מגור: מה הוא 'ויכתבו' לשון רבים?

אלא י"ל: שכמו שמצאנו בבן קמצר שהי' כותב ב'ד' קולמסים כבת אחת, ופירשו מעלת 'ענין כתיבה באופן זה' שלא יהיה השם נמחק, והיינו שיבאופן רגילי' כשבא הסופר לכתוב 'יהיה' כותב בתחילה 'יה' והרי יש כאן כעת שם ה', וכשמוסיף [אות ו]אין 'יהו' נמצא שמחק [ע"י כתיבה] את שם ה', ואמנם איסור אין כאן, אך מ"מ מעלתו של בן קמצר שכתב כבת אחת, וע"י כך אין כאן מחיקה כלל, ולכן אף כאן [בציין] כתבו שנים יחד [כדי להשיג מעלת 'בן קמצר'].

א"ק, הערות לסיום: א. אם אין דין 'כסדרם' בציין, עדיף לכתוב הפוך, ואז אין צורך ב'ד' אנשים שיכתבו יחד, ועוד שקשה לצמצם. ב. יכול להיות שבמזווה ותפילין שיש דין 'כסדרם', כמו כן פסול כשכותב 'בבת אחת', אפילו אי תימא: 'אפשר לצמצם'.

◀ **ויביאו את המשכן אל משה** (לט ל)

א"ק, לא הבנתי! וכי כשמקימים ישיבה חדשה פורקים הכל בבית של הראש ישיבה [את הספסלים, הארון קודש, הארונות] - או שהראש ישיבה' בא לראות את הציווד?

תשובה: מקומו של משה [מחנה ליה], הוא ליד 'מחנה שכינה', ולשם [למחנה שכינה] הביאו את המשכן שזהו מקום הקמתו, ליד ביתו של משה.

◀ **ויביאו את המשכן אל משה** (לט ל)

רש"י, שלא היו יכולין להקימו: לפי שלא עשה משה שום מלאכה במשכן, הניח לו הקדוש ברוך הוא הקמתו / שלא היה יכול להקימו שום אדם, מחמת כובד הקרשים אין כח באדם לזוקפן, ומשה העמידן. אמר משה לפני הקב"ה: רבונו של עולם, איך אפשר הקמתו על ידי אדם?! אמר לו: עסוק אתה בידך נראה כמקימו, והוא נזקף מאליו, והוא שנאמר 'הוקם המשכן' (שמ' מ, ז): 'הוקם מאליו'. (ע"כ לשון רש"י, ומקורו במדרש הנחומא, פקודי יא).

א"ק, והרבה יש לשאול:

א. כיצד אומר רש"י בתחילה שהניח הקב"ה הקמת המשכן למשה, הלא בהמשך כתב רש"י: 'נראה כמקימו' והוא 'נזקף מאליו'.

ב. מדוע לא יכלו להקימו, הלא 'אבני הכותל' הרבה יותר כבדים, והוקם ע"י בני אדם.

ג. [שפ"ח] הרי אח"כ פירקו והקימו המשכן בני ישראל [ולא משה], וכיצד עשו?

ואולי לפי שכתב בעה"ט (מ יח) 'ויקם משה את המשכן', [ה"א] לרבות 'משכן של מעלה', שצוה הקב"ה למלאכים להקים משכן בשמים - ומאחר ש'משכן של מעלה' תלוי במעשה בני אדם [במשכן של מטה], 'מעשה גבוה' כ"כ - רק משה יכול לעשות.

◀ **והיה המזבח קדש קדשים** (מ ו)

'אילת' לשם מה ניתן לו תואר זה?

א"ק, אולי לומר שהשוחט קדשי קדשים על המזבח - כשר, לפי ש'מזבח כצפון'.

ובגמ' (זבחים נח) יליף לה מדכתיב (שמות כ כא): 'מזבח אדמה תעשה לי וזבחת עליו את עלתיך'... [והרי עולה קדשי קדשים ובע"י צפון - אלא שמזבח כצפון].

◀ **והקרבת ... ורחצת אותם במים** (מ יב)

■ כיצד טבל משה את אהרן ובניו

א"ק, יש לעיין האם רחץ [טבל במקווה] משה, את אהרן ובניו כמו 'תינוק' או שנכנס אהרן בעצמו למקוה, והשאיר את ידו מעל למים, ומשה נטל את ידו של אהרן והכניסה בתוך המים.

שו"ר ב' דעות: האבן עזרא אומר, שלא עשה משה הרחיצה בעצמו, אלא רק ציווה. וה'אור החיים' כתב שטבל אותם בטירחא מרובה [ומשמע כ'תינוק'].

◀ **ולא יכל משה לבא אל אהל מועד כי שכן עליו הענן**

(מ לה)

שואלים הרי בהר סיני כתיב (כד יח): ויבא משה בתוך הענן? א. ומתרצים: ששם עשה לו הקב"ה שביל - וכאן לא עשה לו שביל.

ב. ויש שתירצו: מאי 'ולא יכול' לא הורשה, כמו דאיתא (דברים יב ז): 'לא תוכל לאכול בשעריך' [וברש"י (שם) הביא דרשת ר' יהושע בן קרחה, דאמר: יכול אתה - אלא שאינך רשאי].

■ רבי משה פיינשטיין - לא יכול לעבור לפני המתפלל

יש בנותן טעם להביא מעשה: מרבי משה פיינשטיין, שקראו לו ל'שיחה דחופה' מתוך בית הכנסת, אך נעצר - לפי שהי' מתפלל בדרכו שעמד בתפילת י"ח, אמרו לו: 'הלא דבר נחוץ הוא למאד'?! אמר להם: יש כאן קיר! איך אוכל לעבור?!

א"ק, ובעצם הדבר האם לעבור לפני המתפלל זה קיר, לכאורה הוא מחלוקת אב"י ור"בא בגמ' (גיטין פד): הנותן גט לאשה ע"מ שתאכל חזיר, אב"י אמר מגורשת [דהוה תנאי מופלג, כמו ע"מ שתעלי לרקיע], ור"בא אמר: אכלה מגורשת - לא אכלה אינה מגורשת.

◀ **כי ענן ה' על המשכן יומם ואש תהיה לילה בו לעיני כל בית ישראל ככל מסעיהם** (מ לח)

■ ביציאת מצרים רק נביאים ראו את 'כבוד השכינה' - ולאחר העגל זכו לכך 'כל ישראל'

הגר"א שביציאת מצרים איתא (יג כא): וה' הולך לפניהם יומם [ורק נביאים ראו אותן] וליווה אותם הענן רק עד ים סוף / ולאחר העגל ביקש משה 'ובמה יודע וכו' ונענה: הנה אנכי כורת ברית 'נגד כל עמך ... וראה כל העם' - ובזה הובטח למשה השראת שכינה 'לעיני כל ישראל' / ואכן לאחר בניית המשכן איתא: כי ענן ה' על המשכן יומם 'לעיני כל בית ישראל' / ואף אומות העולם שואלים (שה"ש ג): 'מי זאת עולה מן המדבר כתמרות עשן' / ועל זה אנו מתפללים (ישעי' נב): כי 'עין בעין יראו' בשוב ה' ציון.

הפטרות פקודי

■ מהו 'ואשים מקום לארון' - הו"ל לומר 'ואשים את הארון'?

'ואשים שם מקום לארון', צ"ב מדוע לא אמר בפשיטות: 'ואשים שם את הארון'?

א"ק, ואפשר משום דבקה"ק אין מידת ה'מקום' תופסת (ראה 2014), ומאחר ויש דין להניח הארון בקה"ק, הוצרך להכין שם מקום.

ומיהו אפשר שהכין 'מקום תחת המחילות', שיגנו שם הארון.

להנצחות ובכל עיני הספר:

אימייל: 6916645@GMAIL.COM